

Verslag Overlegvergadering Verantwoordingsorgaan met Bestuur ABP gehouden op 24 januari 2019 te Veenendaal

Het publieksverslag heeft als doel om bij pensioenfonds ABP aangesloten deelnemers, gepensioneerden en werkgevers inzicht te geven in de adviezen die het Verantwoordingsorgaan als medezeggenschapsorgaan aan het ABP Bestuur geeft over voorgenomen beleidsbeslissingen en de besprekingen die het Verantwoordingsorgaan met het ABP Bestuur voert. Voor de uitgebreide standpunten van de verschillende partijen in het Verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar de eigen website van de fracties.

Opening

De voorzitter, de heer Van Boven, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Adviesaanvraag Communicatiebeleidsplan 2019 – 2021

Het Bestuur heeft voor advies aangeboden het Communicatiebeleidsplan 2019 – 2021. Dit plan is een leidraad voor de voorgenomen wijze van communiceren met deelnemers (actieve, gepensioneerden en slapers) en de werkgevers van het fonds. Het Verantwoordingsorgaan kan het Bestuur ter verantwoording roepen op het moment dat de communicatie te wensen overlaat.

Het Verantwoordingsorgaan heeft dit plan in eerste aanleg bestudeerd en besproken. Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat in het Communicatiebeleidsplan veel verwijzingen staan naar het Strategisch Plan van ABP. En dit plan moet nog worden besproken. Omdat de discussie over het Strategisch Plan gevolgen kan hebben voor de advisering over het Communicatiebeleidsplan, kan het Verantwoordingsorgaan op dit moment nog geen advies geven. Het Verantwoordingsorgaan heeft, naast de schriftelijke vragen, de volgende aandachtspunten neergelegd bij het Bestuur:

- In het geval van een crisis- of ad-hoc situatie zijn de brieven aan deelnemers niet empathisch genoeg. Daarnaast is gebleken dat het Klantcontactcentrum in die situaties verschillende antwoorden geeft op dezelfde vragen. In het Strategisch Communicatie Plan is niet beschreven wat de handelwijze in een crisissituatie is. APG heeft hiervoor echter een plan van aanpak. Het Verantwoordingsorgaan krijgt alsnog dit plan en zal dat meewegen in de advisering. Ook zal het Verantwoordingsorgaan monitoren of zaken adequaat worden opgelost.
- Het Communicatiebeleidsplan richt zich voornamelijk op het ouderdomspensioen. Dat doet geen recht aan de volle breedte van pensioen. Er zijn ook groepen met nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen. Het advies van het Verantwoordingsorgaan is meer aandacht te besteden aan jongere deelnemers en de verschillende vormen van pensioen.
- Het is van belang om in de communicatie aandacht te blijven houden voor de deelnemers die digitaal niet worden bereikt. Deelnemers die bevestigend hebben geantwoord op de vraag of ze de nieuwsbrief digitaal wilden ontvangen, beseften vaak niet dat ze dan alle zaken, ook het UPO, digitaal zouden ontvangen. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe kan worden aangegeven dat deelnemers het UPO wel op papier willen blijven ontvangen.
- De kosten per deelnemer dalen. De vraag is of ook wordt bezuinigd op de communicatie.

Mevrouw Wortmann, voorzitter Bestuur ABP, dankt het Verantwoordingsorgaan voor de gemaakte opmerkingen. Het plan zal in definitieve vorm ter advisering in de maand maart aan het

Verantwoordingsorgaan worden aangeboden. Dan zal ook worden aangegeven waar de aandachtspunten van het Verantwoordingsorgaan zijn verwerkt dan wel wat het Bestuurlijk antwoord op de punten is.

Adviesaanvraag Contracten en SLA's met APG

Het Bestuur heeft voor advies aangeboden de Contracten en Service Level Agreement (SLA) met APG. De contracten en SLA regelen de uitbesteding van werkzaamheden van het Pensioenfonds ABP aan de Uitvoeringsorganisatie APG. De Pensioenwet legt deze verplichting op.

In de SLA zijn afspraken gemaakt op welke wijze het ABP Bestuur grip houdt op de door haar uitbestede werkzaamheden. In die zin zijn ook prestatie indicatoren opgesteld. Dit zijn bijvoorbeeld afspraken binnen welk tijdsbestek APG een Pensioenaanvraag dient af te handelen of een brief van een deelnemer dient te beantwoorden.

Het Bestuur legt in deze verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan. Voor het Verantwoordingsorgaan is het van groot belang om te kunnen zien op welke wijze het Bestuur grip houdt op de uitvoeringsorganisatie.

Het Verantwoordingsorgaan geeft als advies c.q. verzoek aan het Bestuur mee om in de toekomst in de oplegnotitie aandacht te schenken aan de manier waarop het Bestuur de gemaakte afspraken met APG controleert. Voor het Verantwoordingsorgaan is het belangrijk om hier inzicht in te hebben. De uitgebreide (juridische) contracten en SLA's kunnen vervolgens als achtergrondinformatie aan het Verantwoordingsorgaan aangeboden worden.

Het Verantwoordingsorgaan geeft complimenten voor de documenten en de diepgang in de afspraken. Het Verantwoordingsorgaan heeft met name gekeken naar de manier waarop het Bestuur de toezichtrol op het werk van APG maximaal kan invullen. Het Verantwoordingsorgaan heeft daarbij de volgende opmerkingen gemaakt:

- Het Bestuur van ABP heeft een klant/leverancier-relatie met APG en is ook aandeelhouder van APG. Om belangentegenstellingen te voorkomen is het goed te duiden in welke rol het Bestuur acteert. Het Bestuur heeft hierop een toelichting gegeven en naar het oordeel van het Verantwoordingsorgaan voldoende beantwoord.
- Het Verantwoordingsorgaan spreekt van een vooruitgang dat, naast de wettelijk voorgeschreven resultaat KPI's, is gekozen voor een benadering met voorspellende KPI's. De vraag is de voorspellende KPI's, als dat voor de bedrijfsvoering handig is, om te zetten in vaste en strategische KPI's. In de toekomst kan niet worden uitgesloten dat er aspecten zijn waar de aandacht op moet worden gevestigd door middel van concretisering van een KPI.

Verder vraagt het Verantwoordingsorgaan aandacht voor de in de contracten opgenomen conflictoplossingsprocedure. De vraag is wat het Bestuur doet als het conflict met APG niet kan worden opgelost. Uit de stukken blijkt niet dat het Bestuur een zekere aanwijzingsbevoegdheid of doorzettingsmacht heeft.

Het Bestuur kan zich vinden in de aandachtspunten als opgemerkt door het Verantwoordingsorgaan. Jaarlijks wordt onderzocht of de KPI's nadere concretisering behoeven om effectief te zijn. Deze slag is dit jaar uitgebreider geweest. Ook volgend jaar wordt in performancedialogen met APG onderzocht of de doelstelling met dit soort instrumenten en KPI's wordt bereikt. Als dat niet het geval is, worden KPI's aangepast. Zoals door het Verantwoordingsorgaan verzocht zal in de oplegnotitie hier meer aandacht aan worden besteed.

Wat betreft de aanwijzingsbevoegdheid of doorzettingsmacht merkt het Bestuur op dat het bij een conflict gaat om situaties dat sociale partners iets besluiten wat APG niet kan uitvoeren. De uitvoeringstoets is de verantwoordelijkheid van het Bestuur. Als APG een regeling niet kan uitvoeren, vindt in eerste instantie een bespreking plaats in de Bestuurscommissie Pensioenbeleid en de

Auditcommissie. Het Bestuur neemt niet zonder meer genoegen met het antwoord dat het niet kan. De afgelopen twee jaar hebben intensieve gesprekken plaatsgevonden waarin soms ook de Raad van Bestuur van APG aanschuift om zaken uit te leggen. De conflictbeheersing houdt in dat het Bestuur zich op inhoud en argumenten laat overtuigen of dat het Bestuur APG overtuigt. Dat antwoord gaat naar sociale partners. Partijen zitten in dit geval in een klant/leverancier-relatie en geen formele aandeelhoudersrelatie. Die rollen moeten worden gescheiden. Dit vindt plaats in het kader van de uitbesteding. APG is zich bewust van de rol van ABP en zal het Bestuur niet zonder meer negeren.

Het Verantwoordingsorgaan is toch van mening dat er een open einde zit aan een conflictsituatie. Het is gevaarlijk te stellen dat APG goed weet wat de relatie is met ABP, juist omdat de klant/leverancier-relatie en de aandeelhoudersrelatie zuiver moeten worden gehouden. Het Verantwoordingsorgaan begrijpt dat het Bestuur niet de bevoegdheden als aandeelhouder zal inzetten om een conflict te beslechten. Dan moet het Bestuur zich kunnen beroepen op instrumenten in de contracten. Daarin is geen aanwijzingsbevoegdheid in opgenomen. Als het Bestuur een andere mening heeft dan APG, is het van belang dat iemand doorzettingsmacht heeft. De vraag is op welke wijze een blijvend conflict wordt beslecht.

Het Bestuur licht toe dat, ook als het Bestuur een machtspositie zou hebben, APG niet kan worden gedwongen het onmogelijke te doen. Er wordt vastgesteld of een regeling al dan niet mogelijk is. Vaak is er een grijs gebied – het is mogelijk maar brengt risico's met zich mee. Dan wordt gesproken over die risico's, bijvoorbeeld dat deelnemers verkeerde informatie krijgen. Uiteindelijk draagt het Bestuur de verantwoordelijkheid voor de regeling. Als de regeling alleen met grote risico's kan worden uitgevoerd, moet ABP die afweging maken. Door de diepte in te gaan komt ABP er met APG uit. Het Bestuur heeft geen doorzettingsmacht. Het is geen oplossing om APG te dwingen iets uit te voeren wat niet mogelijk is. De vraag blijft of een dergelijke situatie gevangen zou moeten worden in een regel of een statuut. Van belang is dat de organisaties in staat zijn elkaar met argumenten te overtuigen of een regeling al dan niet uitvoerbaar is. Dat blijft mensenwerk.

Het Verantwoordingsorgaan stelt dat in organisaties met meerdere uitvoeringsovereenkomsten vaak sprake is van een vorm van aanwijzingsbevoegdheid, niet om te gebruiken maar om ervoor te zorgen dat de inhoudelijke discussie in diepgang plaatsvindt en daadwerkelijk tot een oplossing leidt.

Het Verantwoordingsorgaan stelt voor mede gelet op de gevoerde discussie en gegeven uitleg aan de tekst over het conflictoplossingsproces toe te voegen *'door de diepte in te gaan komt ABP er met APG uit en uiteindelijk ligt de verantwoordelijkheid bij het ABP-Bestuur om een keuze te maken'*.

Het Bestuur neemt deze suggestie over.

Mede gelet hierop adviseert het Verantwoordingsorgaan positief.

Mevrouw Wortmann, voorzitter Bestuur ABP, bedankt het Verantwoordingsorgaan voor het advies.

Adviesaanvraag aanpassing reglement Bestuurscommissie Beleggingsbeleid

Het Bestuur heeft voor advies aangeboden het Reglement van de Bestuurscommissie Beleggingsbeleid. In dit reglement is de samenstelling en de taken en bevoegdheden van deze Bestuurscommissie geregeld.

Bij de behandeling van deze adviesaanvraag heeft het Verantwoordingsorgaan met name aandacht gevraagd voor het aantal externe leden in deze commissie. Het Verantwoordingsorgaan ziet een bredere functie van een extern lid; een frisse blik van buiten ABP/APG kan voorkomen dat er een tunnelvisie ontstaat. Mede gelet hierop adviseert het Verantwoordingsorgaan om in artikel 4.1 wel een minimumaantal externe leden op te nemen, bijvoorbeeld één of twee. Met de overige voorgestelde

wijzigingen gaat het Verantwoordingsorgaan akkoord.

Het Bestuur deelt mede de wijziging te hebben aangebracht met het idee ruimschoots te kunnen beschikken over externe expertise, juist om de brede blik en het voorkomen van tunnelvisies. Externe leden zijn niet altijd aanwezig en praten niet overal over mee. Het heeft de voorkeur de benodigde deskundigheid en de blik van buiten aan te trekken als dat nodig is. De commissie zal te allen tijde externe leden hebben. Het Bestuur heeft er dan ook geen bezwaar tegen een minimum van één extern lid op te nemen.

Mede gelet op deze toezegging adviseert het Verantwoordingsorgaan positief over het reglement van de Bestuurscommissie Beleggingsbeleid.

Mevrouw Wortmann, voorzitter Bestuur ABP, bedankt het Verantwoordingsorgaan voor het advies.

Pensioenregeling Militairen

Het Bestuur geeft de stand van zaken weer rondom het ontstane geschil tussen ABP en de Sociale Partners Defensie over de Pensioenregeling voor militairen per 1 januari 2019.

Het Bestuur is op 21 december geconfronteerd met twee gerechtelijke uitspraken – één uitspraak in Den Haag tussen de bonden en de staat en één in Amsterdam tussen de bonden en ABP.

In Den Haag lag de vraag voor hoe de gemaakte afspraken aan de SOD-tafel geïnterpreteerd moeten worden voor de jaren 2018 en 2019. De uitspraak was dat uit de overeenkomst blijkt dat er in 2019 sprake is van een middelloonregeling. De Amsterdamse rechter is van mening dat er geen uitspraak kan worden gedaan of het een middelloonregeling of een eindloonregeling is. In de Amsterdamse uitspraak werden geen verplichtingen opgelegd over aanpassingen in 2019. De uitspraak had echter ook een paar lastige elementen. De rechter stelt dat een eindloonregeling eenvoudig uitvoerbaar zou moeten zijn, zeker gezien het grote aantal deelnemers bij Defensie. Daarnaast was de rechter niet overtuigd van de complexiteit als reden dat de regeling niet meer kan worden uitgevoerd. ABP heeft echter geen reguliere eindloonregeling, doordat deze de afgelopen jaren is vervuild met elementen uit de middelloonregeling en veranderde wet- en regelgeving.

De voorkeur van het Bestuur is zo snel mogelijk om tafel te gaan om een goede regeling af te spreken, los van de vraag welke partij gelijk heeft. Helaas zijn de bonden in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak in Den Haag. Daarnaast hebben de bonden afgedwongen dat het fonds niet meer kan communiceren met de deelnemers zoals zou moeten. Er werden al dwangsommen opgelegd om de communicatie zodanig aan te passen dat het niet meer verantwoord is. Als er onmiddellijk overleg zou plaatsvinden zou het Bestuur stoppen met juridisering. Dat is echter niet het geval. Als het Bestuur niets zou doen, zou men geconfronteerd kunnen worden met een eindloonregeling die niet kan worden uitgevoerd. Dat is de reden om over de twee elementen uit de uitspraak in Amsterdam – het is een eenvoudige eindloonregeling en de complexiteit is geen reden om de regeling niet uit te voeren – in hoger beroep te gaan. Het Bestuur bereidt zich daar met tegenzin op voor. Daarnaast zal het Bestuur het ministerie van BZK, het SOD en de bonden melden dat het Bestuur beschikbaar is voor overleg. Daar zijn echter ook de bonden en de werkgevers voor nodig.

De heer Van Nie, FNV/ACOP, meldt dat het vanuit het oogpunt van de militairen gaat over het complete pakket arbeidsvoorwaarden waar het pensioen onderdeel van is. Spreker begrijpt dat het Bestuur is geprovoceerd om de juridische weg op te gaan. Het einddoel, waar iedereen het over eens is, wordt hierdoor gefrustreerd. Juridische stappen helpen niet om het doel – een goed pakket arbeidsvoorwaarden waaronder een pensioenregeling – te bereiken. De vraag aan alle partijen is hoe het zover heeft kunnen komen.

De heer Bokestijn, LvOP, is geschokt door wat er is gebeurd. Sociale partners hebben het probleem bij ABP over de schutting gegooid en het fonds in grote problemen gebracht. Vervolgens wordt ABP

gedwongen te gaan juridiseren, wat in dit geval rampzalig is. Spreker denkt dat dit het ultieme bewijs is dat een systeemverandering hard nodig is. Sociale partners moeten nog eens goed nadenken waar ze mee bezig zijn.

De heer Smit, CCOOP, heeft begrip voor de verdere stappen. Terugkijkend op hetgeen de rechter heeft gezegd over de bedrijfsvoering en de opmerkingen die het VO in het verleden al heeft gemaakt, is het de vraag wat het Bestuur, naast de juridische stappen, gaat doen om de complexiteit in de toekomst verantwoord terug te dringen en te beheersen. Er zitten leerpunten in het proces.

De heer Van der Spoel, CMHF/AC/FOG-ABP/NBP, memoreert dat vorig jaar een overeenkomst is gesloten tussen sociale partners waarin het pensioen is meegenomen. De achterban bij Defensie heeft besloten daar niet mee akkoord te gaan. Dat heeft helaas gevolgen voor het pensioen. Daar was het conflict echter niet op gericht.

De heer Van der Boon, werkgeversgeleding, meldt dat werkgevers in eerste instantie twijfels hadden over het hoger beroep, wat een stap is naar verdere escalatie. Werkgevers hebben er echter begrip voor, omdat het ABP-Bestuur lang heeft geprobeerd sociale partners tot overeenstemming te laten komen. Dat is helaas niet gelukt. Spreker begrijpt dat het Bestuur, in het belang van de deelnemers, een integere en beheerste uitvoering zeker wil stellen. Zolang dat motief in gedachten wordt gehouden begrijpen de werkgevers de lijn die het Bestuur heeft gekozen.

De heer van Zijl, Bestuur ABP, meldt dat het Bestuur lang heeft gediscussieerd over de vraag of dit bijdraagt aan de-escaleren of escaleren. De inzet is deze stap te gebruiken om te de-escaleren. Spreker roept alle partijen op zo snel mogelijk te gaan overleggen. Het Bestuur zal er alles aan doen om het gesprek te entameren.

Het Verantwoordingsorgaan zal op de hoogte gehouden worden in de ontwikkelingen op dit dossier.

Verslag overlegvergadering Bestuur / VO d.d. 22 november 2018 (B/VO19.01.06)

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van agendapunt 2:

De heer Eijkelenkamp, CMHF/AC/FOG-ABP/NBP, heeft eerder gevraagd naar de berekening op basis waarvan de opslag van 0,5% in de pensioenregeling voor Militairen is vastgesteld. Spreker twijfelt niet aan het rekenwerk van het ABP, maar om het aan de achterban uit te leggen, is een onderbouwing nodig.

De heer Van Vliet, Bestuur ABP, deelt mede dat deze vraag beantwoord zal worden, niet om na te rekenen maar om argumenten te hebben om duidelijk te maken dat die kosten op solide feiten zijn gebaseerd.

Actiepuntenlijst

De heer Visser, LvOP, stelt vast dat er misschien onbewust geen datum bij dit actiepunt staat. Reden hiervan kan zijn dat het al heel lang geleden is dat dit punt is opgenomen, namelijk de start dat de LvOP in het VO kwam en daarom heeft verzocht. Overigens niet specifiek in het kader van het nieuwe pensioencontract; Deze koppeling is gemaakt door het Bestuur. De vraag is wanneer het Bestuur voornemens is om het onderzoek naar risicobereidheid onder deelnemers uit te voeren.

Mevrouw Wortmann, voorzitter Bestuur ABP, deelt mede dat het onderzoek naar de risicobereidheid onder deelnemers wordt uitgevoerd wanneer er een nieuw pensioencontract ligt. Daar is nog geen zicht op.

De heer Visser, LvOP, herhaalt dat de LvOP destijds om een onderzoek heeft gevraagd, niet specifiek in het kader van het nieuwe pensioencontract. Dit onderwerp is ook recent weer in het overleg met de Raad van Toezicht naar voren gekomen. De resultaten rond dekkingsgraden en indexatie-achterstand zijn niet best. Als er een klap op de beurs komt en de rente laag blijft, is het de vraag of het Bestuur voldoende in control is geweest. Er is een bepaalde risicohouding gekozen. Het is beter zelf de risicobereidheid onder deelnemers te onderzoeken dan te wachten op sociale partners. Het is mogelijk dat deelnemers grotere risico's lopen dan ze wensen.

Mevrouw Wortmann, voorzitter Bestuur ABP, stelt dat het een brede vraag wordt, ook over de risico's in de huidige omgeving. In de opleidingsmodule is het risicobeleid toegelicht. Het Bestuur heeft de toezegging gedaan die in de actielijst is vermeld. Ook het Bestuur maakt zich zorgen over de dalende aandelenmarkten en kijkt, sterker dan in het verleden, naar de risico's.

Verder merkt mevrouw Wortmann op dat ABP veel deelnemersonderzoek doet. Het is dus zeker niet zo dat ABP zich niets aan de meningen van deelnemers gelegen laat liggen. Anderhalf jaar geleden zijn de resultaten van gehouden deelnemersonderzoek met het VO gedeeld. Als er binnen het VO behoefte is om dit te herhalen dan kan dat. Tot slot herhaalt mevrouw Wortmann haar opmerking dat een onderzoek naar risicobereidheid onder deelnemers niet eenvoudig is.

De heer Visser, LvOP, bevestigt dat het binnen het huidige contract wellicht lastig is deelnemers te vragen naar de risicobereidheid. De vraag is of het Bestuur, als er iets gebeurt, kan uitleggen dat verplicht gestelde deelnemers er niets over te zeggen hebben en niet zijn bevraagd. Het aanbod om de resultaten van deelnemersonderzoek nogmaals met het VO) te delen neemt de heer Visser graag over.

De heer Den Uyl, Bestuur ABP, stelt dat de vraag naar risicobereidheid van deelnemers het beste aan de discussie over het nieuwe stelsel kan worden gekoppeld. Het Bestuur is zich bewust van de situatie, zeker eind vorig jaar, waardoor dekkingsgraden zijn gedaald. Die risico's zijn voorzien. In de ALM-studie wordt gekeken naar slechte scenario's, veel slechter dan zich tot nu toe hebben voorgedaan. Het beleggingsbeleid is voldoende solide om optimaal te presteren, ook in slechte scenario's. Het is vervelend wat er is gebeurd. Niemand weet of het huidige herstel blijvend is of dat de markten weer inzakken. Die risico's zijn in de scenarioanalyses betrokken.

Rondvraag

Mevrouw Van Langeraad, CMHF/AC/FOG-ABP/NBP, heeft de volgende vragen:

1. De pensioenen worden op 23 december uitbetaald. De vraag van de achterban is of het mogelijk is de datum naar voren te halen. PFZW heeft voor december een uitzondering gemaakt en keert op 19 december uit. De vraag is of ABP ook voor het weekend kan uitkeren.

Het ABP Bestuur, meldt dat het naar voren halen van de betalingsdatum negatieve effecten heeft in de uitvoering. Een aantal verwerkingen loopt in bepaalde lussen. Die zouden in december niet volledig worden afgerond wat gevolgen heeft voor correcties in de maand erna. December is een drukke maand qua batchplanning. De uitbetalingsdatum is gekoppeld aan de uitkering van de SVB, die ook op 23 december uitbetaalt. Het geld staat op 23 december voor 8.00 uur op de rekening, behalve als banken problemen hebben. Besloten is de datum op 23 december te laten staan.

2. De AFM en DNB verwachten onvoorziene uitgaven door de gevolgen van de Brexit en huisvestingslasten van DNB. Deze kosten worden doorbelast aan de deelnemer. De vraag is of het Bestuur op de hoogte is van de kostenstijging en of actie wordt ondernomen.

Het Bestuur ABP bevestigt dat DNB moet verbouwen waarvoor kosten worden gemaakt. Ook

de kosten van de AFM stijgen. In vergelijking met andere jaren valt de kostenstijging mee. Het is een zaak waar de Pensioenfederatie zich mee bezighoudt. In vrijwel elk gesprek van de Pensioenfederatie met de AFM en DNB krijgt dit aandacht, met name omdat voor dezelfde toezichthouder het kostenbewust zijn van pensioenfondsen een onderwerp van gesprek is. Dit zorgt ervoor dat de kosten stijgen. De interventies van de Pensioenfederatie hebben nog niet tot aanpassing geleid. Het onderwerp heeft ook politieke aandacht, maar ook dat heeft nog geen effect gehad. Het blijft een onderwerp van gesprek.

3. ABP heeft aangekondigd naar evenementen te gaan, zoals de Nationale Onderwijs Tentoonstelling, om de deelnemers te ontmoeten. Spreekster heeft gezien dat het toegevoegde waarde heeft en dat deelnemers met vragen speciaal naar de ABP-stand komen. De vraag is of het al is geëvalueerd en of het fonds vaker naar tentoonstellingen gaat om deelnemers te ontmoeten.

Het Bestuur ABP deelt mede dat het de bedoeling is elk jaar op een paar beurzen aanwezig te zijn. Dit zal worden geëvalueerd. Op hoofdlijnen zijn de reacties van deelnemers positief. Ook het Bestuur ervaart het als positief om met de deelnemers in gesprek te gaan. Bestuursleden en medewerkers van het Bestuursbureau worden gestimuleerd een dagdeel aanwezig te zijn.

Mevrouw Faes, commissie Beleggingen, brengt naar voren dat er veel deelnemersonderzoeken worden gedaan naar beleggingsvoorkeuren. Het Verantwoordingsorgaan zou die onderzoeken graag inzien.

Mevrouw Leegwater, Bestuur ABP, meldt dat onlangs onderzoek is gedaan naar de voorkeur van deelnemers voor duurzaam en verantwoord beleggen. In het kader van het project 'duurzaam en verantwoord 2020' zal het Verantwoordingsorgaan inzicht worden gegeven in de voorkeuren van deelnemers.

Dialogo Strategisch Plan 2019 – 2021

Het Strategisch Plan is de route, de leidraad voor de activiteiten van het fonds in de komende drie jaren. Het is een richtinggevend beleidsdocument voor het Bestuur, Bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie APG. Het plan laat zien hoe diverse beleidsplannen en jaarplannen bijdragen aan het halen van de doelen van ABP. In dat verband is het Strategisch Plan ook voor het Verantwoordingsorgaan een belangrijk document. Het Bestuur legt immers jaarlijks aan het Verantwoordingsorgaan verantwoording af voor het Bestuurlijk handelen en dat de voorgenomen ambities worden waargemaakt. En dit alles kan getoetst worden aan het strategisch plan.

Het strategisch plan bestaat uit negen deelstrategieën, te weten:

1. Ons Pensioenbeheer (administratie en communicatie) is gericht op de beleving van deelnemer en werkgever
2. Ons Vermogensbeheer behaalt een optimaal duurzaam en verantwoord rendement
3. Onze pensioenregeling is eenvoudig, beheersbaar en uitlegbaar
4. In onze financiële opzet is er een balans tussen premie, zekerheid en ambitie
5. Wij zetten ons in voor een goed pensioenstelsel in Nederland
6. Wij zijn de pensioenexpert ook op het gebied van pensioeninnovatie
7. Wij hebben een professioneel Bestuur met een groot draagvlak
8. Wij hebben grip op uitbestede activiteiten aan APG
9. Onze interne bedrijfsvoering is op orde

Het Verantwoordingsorgaan heeft in sub groepjes met het Bestuur over deze deelstrategieën van gedachte gewisseld. Er is gesproken over vragen als: i) wat ziet het Verantwoordingsorgaan als

belangrijkste doel van het fonds, ii) waar is het Verantwoordingsorgaan positief over en iii) wat wordt er gemist of ziet het Verantwoordingsorgaan anders dan thans verwoord in het strategisch plan.

Er heeft vervolgens plenair een terugkoppeling plaatsgevonden. De gemaakte opmerkingen zullen door het Bestuur meegenomen en zo mogelijk verwerkt worden in het strategisch plan in de vergadering van maart 2019 formeel voor advies wordt aangeboden aan het Verantwoordingsorgaan.

Sluiting

De voorzitter bedankt de aanwezigen voor hun komst en bijdragen en sluit de vergadering.